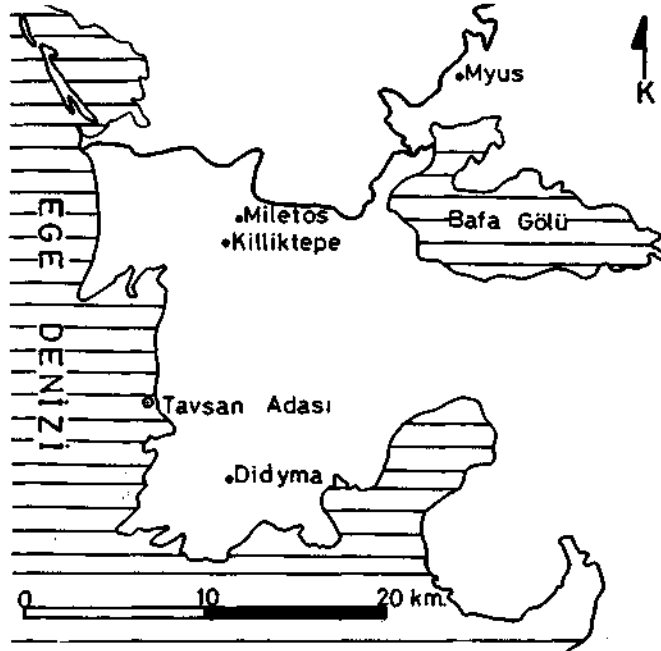

GÜNEYBATI ANADOLU SAHİLLERİNDE PREHİSTORİK BİR YERLEŞİM: TAVŞAN ADASI

(Lev. I)

Eski adı Yeşil Ada olan Tavşan Adası, Didim'in 10 km. kuzeybatısında, Mersinli Dere'nin denizle birleştiği alanın kuzeyinde, Orman Genel Müdürlüğü'ne ait kampın karşısında yer almaktadır (bk. Harita ve Res. 1). Kıyıdan 80 m. açıkta olan ada, kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanmakta olup yaklaşık olarak kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda 100 m., kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda 50 m. boyutlarında ve denizden 8 m. yüksekliktedir. Yakın zamanlara kadar bir yarımada olduğu, denizin içinden kıyıya kadar uzanan kayalardan anlaşılmakta olan Tavşan Adası, Geç Neolitik Çağ'dan itibaren yerleşime sahne olmuş ve sonunda adanın üzerinde bir höyükleşme meydana gelmiştir. Ancak bu höyük dalgalar nedeniyle tahrip olmuş ve bunun sonucunda profiller açığa çıkmıştır. Bu profillerde duvar kalıntılarına da rastlanmaktadır (Res. 2). Ayrıca, zirve kısmında antik dönemden kalma mimari elemanlar göze çarpmaktadır.

İlk kez 1980 yılında Şükrü Tül tarafından araştırılan¹ Tavşan Adası'nın yakın çevresindeki Miletos², Killiktepe³, Derinkuyu⁴, Mengeref mevkii⁵, Saplıada⁶, Kömür Adası⁷, Altunkum Plajı I ve Mersin Dere III⁸ gibi merkezlerde de prehistorik buluntulara rastlanmıştır.

Tavşan Adası'nda 1995 yılında yaptığımız yüzey araştırmaları⁹ sırasında

¹Ş. Tül, *Büyük Menderes Ovası'nda Prehistorik Yerleşimler*, (A.Ü. Basılmamış Lisans Tezi), Ankara, 1981, 29 vd. ve M. S. Joukowsky, *Prehistoric Aphrodisias, An Account of the Excavations and Artifact Studies*, 1986, 722 vd.

²Miletos'da, özellikle Geç Myken dönemine ait kuvvetli bir yerleşim vardır. Bu dönemde yerleşimin bulunduğu yarımada bir sur duvarıyla çevriliydi. Miletos'da daha erkene ait Minos dönemi tabakaları da ortaya çıkarılmıştır. Miletos'da Minos dönemine ait duvarlar ince, Myken duvarları daha kalındır. Bu duvarlar Strabon'da (XIV. I. 6) anlatılmakta ve duvarların Giriitliler tarafından yapıldığı bildirilmektedir. Son yıllarda yapılan kazılarda Miletos'da Erken Tunç Çağı'na ait keramik parçalarına ve çeşitli küçük buluntulara da rastlanmıştır. Bu konuda bilgi için bk. E. M. Melas, "The Dodecanese and West Anatolia in Prehistory: Interrelationships, Ethnicity and Political Geography", *AS* 38, (1988), 109 vd.; R. T. Marchese, *History of Urbanization in the Lower Maeander River Valley: Regional Settlement Patterns to the Second Century A.D.*, 1976, 164 vd.; T. Wiegand, *Sechster vorläufiger Bericht über die von den Königlichen Museen in Milet und Didyma Unternommen Ausgrabungen*, 1908; A. von Gerkan, *Milet I. 8, Kalabaktepe, Athenatempel und Umgebung*, 1925; *Milet II. 3, Die Stadtmauern*, Berlin, 1935; G. Kleiner, "Stand der Erforschung von Alt-Myken", *Ist Mitt*, 19/20 (1969/1970), 55 vd.; C. Weicken "Die Ausgrabung beim Athena-Tempel in Milet, 1955", *Ist Mitt* 7 (1957), 103 vd.; W. Voigtländer, "Funde aus der Insula westlich des Buleuterion in Milet", *Ist Mitt*, 32 (1982), 30 vd.

³W. Voigtländer, "Frühe Funde vom Killiktepe bei Milet", *Ist Mitt* 35 (1985), 5 vd.

⁴V. von Graeve, "1993 Yılı Milet Çalışmaları", *XVI. KST I* (1995), 405 vd. ve H. Lohman, "Survey in der Chora von Milet. Vorbericht über die Kampagnen der Jahre 1990, 1992 und 1993", *AA* 1995, 306. Derinkuyu mevkiiinde H. Lohmann'ın yaptığı araştırmalarda Erken Tunç Çağı'na ait pithos mezarlar içeren bir mezarlık bulunmuştur.

⁵Mengeref mevkii Miletos'un güneydoğusunda bulunmakta olup, H. Lohmann'ın yaptığı yüzey araştırmalarında Neolitik bulgulara rastlanmıştır: V. von Graeve, "1993 Yılı Milet Çalışmaları", *XVI. KST I* (1995), 405 vd. H. Lohmann, a.g.e., 306.

⁶W. Voigtländer, "Survey bei Akbük", *III AST* (1986), 251 vd. Saplıada "ada" olarak belirtilmesine karşın kara ile bağlantısı görülebilen bir yarımada'dır. Adada araştırma yapan Voigtländer buradaki yerleşimin Neolitik Çağ'a kadar indiğini belirtmektedir. Voigtländer adada taş ve obsidyen aletlere de rastlamıştır. Ancak, 1995 yılında Saplıada'da yaptığımız yüzey araştırmasında, Erken Tunç Çağı öncesine tarihlenebilecek hiç bir buluntuya rastlanmamıştır.

⁷Voigtländer'in araştırma yaptığı Kömüradası da, tıpkı Saplıada gibi, kıyı ile bağlantısı görülebilen bir yarımada'dır. 1995 yılında yaptığımız araştırmada, bu yerleşimde, Voigtländer'in belirttiği gibi, Erken Tunç Çağı ve II. binyıl çanak çömlek parçaları ele geçmiştir.

⁸H. G. Gebel, "Notiz zur Obsidianindustrie von Altunkum Plajı bei Didyma", *Ist Mitt* 34 (1984), 5 vd. Gebel, Altunkum Plajı I'de bulunan obsidyen örneklerin Hacılar IX-VI'ya (M.Ö. 6. binin ikinci yarısı) tarihlendirildiğini belirtmektedir.

⁹Tavşan Adası'nda yaptığımız bu araştırma, Sayın Prof. Dr. A. Çilingiroğlu'nun danışmanlığında sürdürülen "Büyük Menderes Havzası'nın Demir Çağ Öncesi Kültürleri" başlıklı doktora tezinin bir parçasını oluşturmaktadır. Doktora çalışmamız, Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) Doktora Burs programı çerçevesinde desteklenmektedir. Bu çalışmanın yapılabilmesi için gereken yardımları sağlayan hocam Sayın Prof. Dr. A. Çilingiroğlu'na, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne, Bakanlık Temsilcisi Sayın

rastlanan en erken malzeme grubunu Geç Neolitik-Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilebilen buluntular oluşturmaktadır. Bunlar arasında sarı astar üzerine kırmızı boyalı 28 No.'lu gövde parçası Geç Neolitik-Erken Kalkolitik Çağ Batı ve İç Batı Anadolu için tipik olup "*red on cream painted*" olarak adlandırılan buluntu grubuna giren bir örnektir¹⁰. Bu, başta Hacılar IX-II olmak üzere, Burdur yöresinin en kaliteli keramiğidir; iyi arıtılmış bir hamura sahip olup mineral katkı dışında katkı maddesi kullanılmamıştır¹¹. Eserler çok yüksek ısıda fırınlanmışlardır. Ayrıca form bakımından da çeşitlilik göstermektedirler. Hacılar dışında, Kuruçay'daki Geç Neolitik-Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlenen 11-7. tabakalarda da bu keramik türüne rastlanmıştır¹². Kuruçay'da bulunanlarda da hamur özü siyah ya da gri renkte olup, tıpkı Hacılar örnekleri gibi, mineral katkılıdır. Ayrıca bu tür örneklerle Antalya-Burdur ve Isparta yöresi¹³, Uşak yöresi¹⁴, Eskişehir-Orman Fidanlığı¹⁵, Dereköy¹⁶, Dinar-Bozöyük¹⁷, Hasan Paşa Höyük¹⁸, Sürmeli Höyük¹⁹,

M. Kenan Özkan'a, Aydın İl Kültür Müdürü Sayın Özgen Karaca'ya ve buluntuların çizimlerini yapan Araş. Gör. Aynur Civelek'e teşekkür ederim.

¹⁰Tavşan Adası'nda ele geçen erken dönem buluntularının yakın benzerleri, metinde de belirttiğimiz gibi, Göller Yöresi'nde bol miktarda bulunmaktadır. Göller yöresi Geç Neolitik ile Erken Kalkolitik dönem örnekleri arasında çok büyük farklılıklar yoktur. Bu nedenle burada sınırlı bir tarihleme yapmaktansa, Tavşan Adası'nın en erken buluntusunu Geç Neolitik-Erken Kalkolitik olarak verdik.

¹¹J. Mellaart, "Anatolia Before c. 4000 B.C.", *Cambridge Ancient History*, Vol. I, part 1, 304 vd. Krem zemin üzerine kırmızı boyama yalnızca çanak çömlek ile sınırlı değildir. Belki de bu geleneğin ilk örneğine, Hacılar'ın önceleri Akeramik Neolitik olarak adlandırılan fakat R. Duru'nun araştırmalarıyla Erken Neolitik olduğu anlaşılan tabakalarında da rastlanmıştır. Bk. R. Duru, "Kuruçay Höyüğü Kazıları, 1985 Çalışma Raporu", *Höyük I* (1988), 1 vd. ve "Were the Earliest Cultures at Hacilar Really Aceramic?", *Anatolia and the Ancient Near East* (Studies in honor of Tahsin Özgüç-Tahsin Özgüç'e Armağan), Ankara, 1989, 99 vd. Erken Kalkolitik Çağ'ın geç evrelerine doğru Hacılar'da, sarı üzerine kırmızı boyalı bezeme iyice gelişerek geometrik ve fantastik motiflerle bezenmeye başlar. Kuruçay'da da rastlanan bu ürün grubunda geyik, boğa, kuş ve ördek başları figürleri, *meander* motifi ve çizgi bezeme ortaya çıkar. Mellaart'a göre bu, Çatal Höyük'de bulunan mühürlerdeki *meander* benzeri bezemelerden kaynaklanmaktadır (bk. R. Duru, "Kuruçay Höyüğü Kazıları, 1986-1987 Çalışma Raporu", *Belleten* LII, 1988, 653 vd.).

¹²J. Yakar, *Prehistoric Anatolia, The Neolithic and Early Chalcolithic Period*, 1991, 168, Fig. 87.

¹³M. Özşait, "1984 Yılı Burdur-Isparta Araştırmaları", *III. AST* (1985), 389 vd.

¹⁴M. Özdoğan, "Neolithic of Southeastern Europe and Its Near Eastern Connections", *Varia Archaeologica Hungarica* II (1989), 204.

¹⁵T. Efe, "Orman Fidanlığı'nda 1992-1994 Yılları Arasında Yapılan Kurtarma Kazıları", *XVII. KST I*, (1996), 78 vd.

¹⁶J. Mellaart, "Preliminary Report on a Survey of Pre-Classical Remains in Southern Turkey", *AS 4* (1954), 181-2: 43 - 44, 184, Fig. 51-59.

¹⁷A.g.e., 184: 52-53.

¹⁸A.g.e., 184: 55-56.

¹⁹A.g.e., 184: 60.

Silifke Kale²⁰, Sincirli Höyük²¹, Karain Mağarası²², Akçay I Höyük²³, Tekke Höyük (Koca Höyük)²⁴, Aşağı Bağbaşı²⁵, Çerkeztevfikiye²⁶, Kayışlar²⁷, İznik²⁸, Aphrodisias²⁹, Ilgın yöresi³⁰, Can Hasan 3 ve 2B³¹, Haymana-Totak³², Mersin Yümüktepe (tabaka XXIV)³³, Tarsus-Gözlükule³⁴, Khios-Agio Gala³⁵, Agios Petros³⁶, Kıta Yunanistan'daki Xynias Ombriaki³⁷ ve Nea Nikomedia'da³⁸ da rastlanmıştır. Öte yandan, Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlenebilecek 1 No.'lu dışa dönük ağız kenarlı çanak parçasının benzerleri Killiktepe³⁹, Agio Gala Aşağı Mağara⁴⁰ ve

²⁰A.g.e., 184: 61.

²¹A.g.e., 184: 77.

²²J. Seeher, "Antalya Yakınlarında Karain Mağarasındaki Kalkolitik Çağ Buluntuları", V. AST (1988), 222-3, Res. 3.

²³J. Mellaart, a.g.e., 181, 184, Fig. 51-59, 188.

²⁴A.g.e., 181, 184, Fig. 51-59.

²⁵Yukarı Bağbaşı'nda bulunan parçalarda kırmızı boya, çöleklerde değil, derin kaselerde uygulanmıştır. Bunların ithal oldukları da düşünülmektedir (bk. C. Eslick, *Elmalı-Karataş I, The Neolithic Periods: Bağbaşı and Other Sites*, 1992, 70-1).

²⁶D. H. French, "Prehistoric Sites in Northwest Anatolia II, The Balıkesir-Akhisar-Manisa Areas", AS 29 (1969), 58, Fig. 8: 1.

²⁷A.g.e., 58, Fig. 8: 2.

²⁸D. C. Biernoff, "Material from the Iznik Lake Region in Turkey", AS XVII (1967), 97.

²⁹J. Yakar, *Prehistoric Anatolia*, 176-7.

³⁰H. Bahar, "İlgün Çevresi Höyükleri 1994", XIII. AST I (1996), 159.

³¹D. H. French, "Excavations at Can Hasan 1967. Seventh Preliminary Report", AS 28 (1967), Fig. 2.

³²D. H. French, "Recent Archaeological Research in Turkey", AS 14 (1964), 37, Fig. 1: 1.

³³J. Garstang, *Prehistoric Mersin: Yümük Tepe in Southern Turkey*, Oxford, 1953, Fig. 36/32; V. Sevin-I. Caneva, "1994 Yılı Mersin/Yumuktepe Kazıları", XVII. KST I, (Ankara, 1996), 79.

³⁴Tarsus-Gözlükule'de ele geçen örnekler olasılıkla Kalkolitik Çağın son evrelerine aittir (H. Goldman, *Excavations at Gözlü Kule, Tarsus II: From the Neolithic through the Bronze Age*, Princeton, 1956, Lev. 230a).

³⁵A. Furness, "Some Early Pottery of Samos, Kalimnos and Chios", PPS XXII (1956), 197 ve Fig. 13: 3 ve Mellaart, a.g.e., 189.

³⁶M. Özdoğan, *Varia Archaeologica Hungarica II* (1989), 204.

³⁷Xynias Ombriaki buluntularında "red on white painted pottery" olarak adlandırılan ürün grubu, teknik olarak Hacılar örneklerine benzemesine karşın motiflerde farklılıklar göstermektedir (A. Sampson, AAA XIV/1, 1984, 134, Fig. 9-10).

³⁸R. L. Robert, "Excavations at the Early Site at Nea Nikomedia, Greek Macedonia (1961 season)", PPS XXVIII (1962), 284, Fig. 10: 19, 20, 22-4, 28, 30. Nea Nikomedia'daki bu buluntular Thessalia boyalıları olarak adlandırılmaktadırlar ve proto Sesklo evresine aittirler. M. Özdoğan, Hacılar ve Sesklo-Starcevo Neolitik boyalı keramikleri arasında benzerlik bulunduğunu bildirmektedir. Özdoğan'a göre, Doğu Trakya'da bulunan boyalı keramiklerden yola çıkılarak Ege Adaları ya da Batı Anadolu aracılığıyla Balkanlar ve Anadolu arasında boyalı keramik açısından bir ilişki kurulabilir (M. Özdoğan, "Neolithic of Southeastern Europe and Its Near Eastern Connections", *Varia Archaeologica Hungarica II*, 1989, 204).

³⁹W. Voigtländer, "Frühe Funde vom Killiktepe bei Milet", *Ist Mitt* 35 (1985), Abb. 4/7.

⁴⁰S. Hood, *Prehistoric Emporio and Agio Gala I-II*, (BSA Supplement 15), 1981/82, 17, Fig. 6, Pl. 5, Nr. 17; A. Furness, "Some Early Pottery of Samos, Kalimnos and Chios",

Kaynarca'da⁴¹ bulunmuştur.

2 No.'lu dışa dönük ağız kenarlı, düz dudaklı çanak parçası ise, Kumtepe IB2⁴², Çingantepe⁴³, Kilisetepe⁴⁴, Tigani⁴⁵, Agio Gala Aşağı Mağara⁴⁶ ve Yukarı Mağara⁴⁷ profillerini hatırlatmakta olup Geç Kalkolitik Çağ'a ait olmalıdır. Yine aynı döneme ait 3 No.'lu hafif dışa döndürülmüş ağız kenarlı çanak parçası, Kumtepe IA1⁴⁸, Kumtepe IA2⁴⁹, Karain I. Evre⁵⁰, Killiktepe⁵¹, Beycesultan (Tabaka XXXIX⁵² ve XXXVI⁵³), Kızlar Höyük⁵⁴, Yalık⁵⁵, Kanal Höyük⁵⁶, Yılan Höyük⁵⁷, Rhodos-Kalythines⁵⁸, Kalymnos⁵⁹ ve Khios-Agio Gala Aşağı Mağara'da⁶⁰ ele geçen örneklerle benzerdir. 21 No.'lu düz dip de aynı döneme ait olmalıdır.

Yüzeyde toplanan Erken Tunç Çağı örnekleri arasında, 4 No.'lu parça, dışa çekilmiş ağız kenarlı çanak parçası olup benzeri Yenişehir-İznik Çakırca'da⁶¹ bulunmuştur ve E.T.Ç.'nin başlarına aittir. 5 No.'lu örnek, dışa dönük ağız kenarlı, geniş gövdeli bir çömlek parçasına aittir. Bu gruba giren kapların omuzları ile gövdeleri arasında ve omuzların hemen altında dikey kulplar yer alır. İlk olarak E.T.Ç. I'de ortaya çıkan bu çanak türü E.T.Ç. II'de de devam eder. E.T.Ç. III'e gelindiğinde belirgin bir değişiklik meydana gelir ve çanakların boyları uzayıp tabanları tamamen düzleşir. Bu tür kaplara Troia If⁶², Troia IIg⁶³, Troia IId⁶⁴, Troia III⁶⁵, Troia IV'de⁶⁶,

PPS XXII (1956), Fig. 12/10, 13.

⁴¹M. Özdoğan, "Prehistoric Sites in the Gelibolu Peninsula", *Anadolu Araştırmaları* 10 (1986), 51 vd. Pl. II/2.

⁴²J. W. Sperling, "Kum Tepe in the Troad", *Hesperia* 45/4 (1976), Fig. 13/414.

⁴³D. H. French, "Prehistoric Sites in the Göksu Valley", *AS* 15 (1965), Fig. 3: 17.

⁴⁴M. Özdoğan, *Anadolu Araştırmaları* 10 (1986), pl. III/34.

⁴⁵A. Furness, a.g.e., Fig. 8/16.

⁴⁶A.g.e., Fig. 12/10.

⁴⁷A.g.e., Fig. 14/1, Fig. 14/3.

⁴⁸J. W. Sperling, *Hesperia* 45/4 (1976), Fig. 8/107.

⁴⁹A.g.e., Fig. 11/131.

⁵⁰A.g.e., Res. 1/3 ve 1/27.

⁵¹W. Voigtländer, "Frühe Funde vom Killiktepe bei Milet", *Ist Mitt* 35 (1985), Abb. 4/5.

⁵²S. Lloyd-J. Mellaart, *Beycesultan I*, Londra, 1962, Fig. P. 1: 40.

⁵³A.g.e., Fig. P. 3: 13.

⁵⁴J. Mellaart, *AS* 4 (1954), 182: 37.

⁵⁵J. Mellaart, "Some Prehistoric Sites in North-Western Anatolia", *Ist Mitt* 6 (1955), Fig. 3.

⁵⁶J. Mellaart, *AS* 4 (1954), 182: 18-19.

⁵⁷A.g.e., 182: 3.

⁵⁸E. M. Melas, "The Dodecanese and West Anatolia in Prehistory: Interrelationships, Ethnicity and Political Geography", *AS* 38, (1988), 109 vd.

⁵⁹A. Furness, "Some Early Pottery of Samos, Kalymnos and Chios", *PPS XXII* (1956), Fig. 10/1.

⁶⁰A.g.e., Fig. 12/5, 14/1.

⁶¹J. Mellaart, *Ist Mitt* 6 (1955), 70, Fig. 79.

⁶²C. Podzuweit, *Trojanische Gefäßformen der Frühbronzezeit in Anatolien, der Ägäis und*

rastlanmıştır. 26 ve 27 No.'lu ayaklar, tüm Batı Anadolu ve Ege'nin III. binyıl boyunca kullandığı üç ayaklı kaplara ait olmalıdır.

Tavşan Adası belki de en yoğun yerleşime II. binyılda sahne olmuştur. Nitekim yüzey buluntuları arasında II. binyıla ait olanlar büyük yer tutmaktadır. Bunlardan 6 No.'lu profil, dışa çekik ağız kenarlı ve geniş gövdeli bir çömleğe ait olup, benzerleri Akırbey Çiftlik⁶⁷ ve Karaağaç-tepe'de⁶⁸ de bulunmuştur. Dışa dönük ağız kenarlı bir küpe ait 7 No.'lu parça Troia V örneklerini andırmaktadır⁶⁹. Troia'nın dışında, Eğriköy⁷⁰ ve Örentepe'de⁷¹ de aynı tür kap örneklerine rastlanmıştır. 8 No.'lu, dışa katlanmış ağız kenarlı çanak parçasının benzeri Kennes I höyükte, 9 No.'lu dışa kıvrık S profilli ağız kenarı-sepet kulp parçasının benzerleri ise Troia V⁷², ve Troia VI'da⁷³ ele geçmiştir⁷⁴. 10 No.'lu dışa döndürülmüş ağız kenarlı çanak parçası Beycesultan V⁷⁵; 11 No.'lu dışa çekik ağız kenarlı kavanoz parçası da Beycesultan V⁷⁶ buluntularına benzemektedir. 12 No.'lu dışa dönük ağız kenarlı çanak parçasının benzerleri Beycesultan V⁷⁷ ve Örentepe'de⁷⁸ bulunmuştur. 13 No.'lu dışa dönük ağız kenarlı S profilli çanak parçası Beycesultan IVb⁷⁹, Troia VI⁸⁰ ve Maltepe'de⁸¹; 14 No.'lu düz ağız kenarlı ve aşağı doğru daralan profilli minyatür çömlek parçası Beycesultan V'de⁸²; 15 No.'lu dışa çekik ağız kenarlı, sarkıtılmış dudaklı çanak parçası Örentepe'de⁸³; 16 No.'lu S profilli dışa dönük ağız kenarlı

angrenzenden Gebieten, 1979, Lev. 18.

⁶³C. Blegen-M. J. L. Rawson-J. W. Sperling, *Troy I: General Introduction, The First and Second Settlements*, Vol. I, Parts 1 and 2, 1950, Lev. 398/35. 424, 35. 578, 35. 528, 35. 592.

⁶⁴A.g.e., Lev. 398/36. 757, 36. 731.

⁶⁵A.g.e., Lev. 74/34. 288.

⁶⁶A.g.e., Lev. 165/33. 125, 37. 1228, 165/32. 106.

⁶⁷AS 29 (1969), Fig. 19: 3.

⁶⁸M. Özdoğan, *Anadolu Araştırmaları* 10 (1986), Pl. II/8.

⁶⁹C. Blegen-M. J. L. Rawson-J. W. Sperling, *Troy II. The Third, Fourth and Fifth Settlements*, 1951, Lev. 258/17.

⁷⁰D. M. French, AS 29 (1969), Fig. 14: 16.

⁷¹J. Mellaart, *Ist Mitt* 6 (1955), Fig. 9: 9.

⁷²C. Blegen, *Troy II*, Lev. 257/17, 18.

⁷³A.g.e., Lev. 254/21.

⁷⁴A.g.e., Fig. 17:1.

⁷⁵S. Lloyd- J. Mellaart, *Beycesultan II*, 1965, Fig. p. 10: 11.

⁷⁶A.g.e., Fig. p. 9: 4, 7.

⁷⁷A.g.e., Fig. p. 10: 11.

⁷⁸J. Mellaart, *Ist Mitt* 6 (1955), Fig. 9: 8.

⁷⁹S. Lloyd- J. Mellaart, *Beycesultan II*, Fig. p. 24: 20-3.

⁸⁰C. Blegen, *Troy II*, Lev. 255.

⁸¹M. Özdoğan, *Anadolu Araştırmaları* 10 (1986), Pl. II/29.

⁸²S. Lloyd- J. Mellaart, *Beycesultan II*, Fig. p. 14.

⁸³J. Mellaart, *Ist Mitt* 6 (1955), 9: 12.

kase parçası Beycesultan IVb⁸⁴ ve Tömükkale'de⁸⁵; 17 No.'lu dışa dönük ağız kenarlı çanak parçası Erdelli Höyük'de⁸⁶; 18 No.'lu dışa katlı ağız kenarlı çanak parçası Beycesultan'da (Tabaka V)⁸⁷; 19 No.'lu S profilli çark yapımı küçük çömlek Beycesultan V⁸⁸, Çingantepe⁸⁹ ve Üyücek'de⁹⁰; 20 No.'lu düz ağız kenarlı, yuvarlatılmış omuzlu kase parçası Limantepe'de⁹¹ ele geçen seramik parçaları ile aynı profili vermektedir. Öte yandan, 23, 24 ve 25 No.'lu yatay/sepet kulp örnekleri II. binyıl için tipik buluntulardır.

SONUÇ

Tavşan Adası yüzey araştırmalarında toplanan keramik, hemen tüm dönemlerde kum, mika ve kuars katkı eklenerek yapılmıştır. Bunlarda taşçık katkısı enderdir. Hamur rengi Geç Neolitik Çağ'da gri, Erken Kalkolitik Çağ'da kiremit, Geç Kalkolitik Çağ'da siyah, Erken Tunç Çağı'nda kiremit, kırmızı, kırmızı kahverengi, gri-siyah ya da koyu kahverengi, II. binyıl örneklerinde ise kiremit, kırmızı, gri ya da sarı-kahverengidir. Profiller Ege Adaları'ndan çok Batı Anadolu merkezleriyle benzerlik göstermektedir.

Tavşan Adası buluntuları arasındaki en erken örnek, Geç Neolitik-Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlenen, açık renk astar üzerine kırmızı boyalı keramiktir. İç Batı Anadolu ve Göller yöresinde çok sık rastlanan bu keramik türü güneydoğu Ege Adaları'nda da ele geçmiştir. Bu keramiğe güneybatı Anadolu sahilinde daha önce rastlanmamıştır. Böylece Tavşan Adası bu mal grubu için İç Batı Anadolu ile Güneydoğu Ege Adaları arasındaki boşluğu doldurmaktadır. Adada Erken Kalkolitik ve Geç Kalkolitik Çağ'a ait çanak çömlek parçaları da bulunmuştur. Bunlar Batı Anadolu buluntularıyla benzeşmektedir. Adadaki E.T.Ç. yerleşimi iç merkezlerdeki kadar kuvvetli değildir.

II. binyıla gelindiğinde, tüm Batı Anadolu ve Ege Adaları'nda olduğu gibi, Tavşan Adası'nda da yerleşim kuvvetlenmiş ve nüfus artmıştır. Yüzeyde ele geçen keramik buluntuları arasındaki en kalabalık grubu II. binyıl örnekleri oluşturmaktadır. Bu dönemde Ege Adaları ile Anadolu arasındaki

⁸⁴S. Lloyd- J. Mellaart, *Beycesultan II*, Fig. p. 24: 27.

⁸⁵D. H. French, *AS 15* (1965), Fig. 12: 7. French, gri hamurlu ve iyi pişmiş bu parçayı Hitit üretimi olarak nitelendirmektedir.

⁸⁶R. Dinç, "Erdelli Höyük und die Bedeutung seiner Funde für die bronzezeitliche Geschichte des Manisa-Akhisar-Gebietes", *Ist Mitt* 41 (1991), 25-38, Abb. 4: 45.

⁸⁷S. Lloyd- J. Mellaart, *Beycesultan II*, Fig. p. 1: 6.

⁸⁸A.g.e., Fig. p. 2: 22-27.

⁸⁹D. H. French, *AS 15* (1965), Fig. 3: 19.

⁹⁰J. Mellaart, *Beycesultan I*, 70, Fig. 76.

⁹¹H. Erkanal, "Vorbericht Über die Grabungen 1979 im prähistorischen Klazomenai-Limantepe", *Hacettepe Üniv. Edeb. Fak. Der.* 1 (1983), Taf. VI/1. 18.

ticaret oldukça gelişmiştir. Buna karşın yaptığımız yüzey araştırmalarında II. binyıla ait ithal malzemeye rastlanmamıştır.

KATALOG

1- Dışa dönük ağız kenarlı çanak parçası. El yapımı. Kum, mika ve kuars katkılı gri hamurlu, gri yüzeyli. Orta pişmiş.

2- Dışa dönük ağız kenarlı-düz dudaklı çanak parçası. El yapımı. Kum katkılı kiremit hamurlu, iç yüzeyi krem sarı, dış yüzeyi sarı renkte. Orta pişmiş.

3- Hafif dışa döndürülmüş ağız kenarlı çanak parçası. El yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı siyah hamurlu, iç yüzeyi kırmızı-siyah, dış yüzeyi açık kiremit astar ve perdahlı. Orta pişmiş.

4- Dışa çekilmiş ağız kenarlı çanak parçası. El yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı açık kiremit hamurlu ve kiremit yüzeyli. Orta pişmiş.

5- Dışa çekik ağız kenarlı geniş gövdeli çömlek parçası. El yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı kırmızı-kahverengi hamurlu. Sarı kahverengi yüzeyli. Orta pişmiş.

6- Dışa çekik ağız kenarlı çanak parçası. El yapımı. Kum katkılı sarı hamurlu, iç yüzeyi ve dudak kısmı kırmızı astarlı. İyi pişmiş.

7- Dışa dönük ağız kenarlı küp boyun parçası. El yapımı. Kum, mika ve kuars katkılı kiremit hamurlu ve kiremit-sarı yüzeyli. Orta pişmiş.

8- Dışa katlanmış ağız kenarlı çanak parçası. Kum, mika ve kuars katkılı kiremit hamurlu, kırmızı astarlı. Orta pişmiş.

9- Dışa kıvrık S profilli ağız kenarı - sepet kulp parçası. El yapımı. Kum, mika ve kuars katkılı sarı hamurlu, kırmızı astarlı.

10- Dışa döndürülmüş ağız kenarlı çanak parçası. Çark yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı kırmızı hamurlu, kırmızı yüzeyli. Orta pişmiş.

11- Dışa çekik ağız kenarlı kavanoz parçası. Çark yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı kiremit hamurlu ve yüzeyli. Orta pişmiş.

12- Dışa dönük ağız kenarlı çanak parçası. Çark yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı açık sarı hamurlu ve astarlı. Orta pişmiş.

13- Dışa dönük ağız kenarlı S profilli çanak parçası. El yapımı. Kum, mika ve kuars katkılı sarı hamurlu ve astarlı. Orta pişmiş.

14- Düz ağız kenarlı, dibe doğru daralan profilli minyatür çömlek parçası. El yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı kırmızı hamurlu ve kırmızı yüzeyli. Orta pişmiş.

15- Dışa çekik ağız kenarlı, sarkıtılmış dudaklı çanak parçası. El yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı gri hamurlu, sarı astarlı.

16- S profilli, dışa dönük ağız kenarlı kase parçası. Çark yapımı. Kum katkılı kırmızı hamurlu. Dış yüzeyi kırmızı, dış yüzeyi ise kırmızı-kahverengi astarlı. Orta pişmiş.

17- Dışa dönük ağız kenarlı çanak parçası. Kum, mika, kuars ve taşçık kahverengi hamurlu ve sarımsı kahverengi yüzeyli. Orta pişmiş.

18- Dışa katlı ağız kenarlı çanak parçası. Çark yapımı. Kum, mika ve kuars katkılı kiremit hamurlu ve yüzeyli. Orta pişmiş.

19- S profilili küçük çömlek. Çark yapımı. Kum, mika ve kuars katkılı gri hamurlu, dış yüzeyi kırmızı astarlı, iç yüzeyi kiremit renkte. İyi pişmiş.

20- Düz ağız kenarlı, yuvarlatılmış omuzlu kase parçası. Çark yapımı. Kum katkılı sarı hamurlu, kiremit sarı yüzeyli. Orta pişmiş.

21- Düz dip. El yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı gri hamurlu, siyah iç, sarı dış yüzeyli. Orta pişmiş.

22- Dışa yuvarlatılmış ağız kenarlı, dudaktan tutamaklı kase parçası. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı sarı hamurlu, kahverengi-sarı yüzeyli. Orta pişmiş.

23- Yatay/sepet kulp. Kum katkılı sarı hamurlu ve aynı renk astarlı. İyi pişmiş.

24- Yatay/sepet kulp. El yapımı. Kum, mika ve kuars katkılı sarımsı kahverengi hamurlu ve sarı yüzeyli. Orta pişmiş.

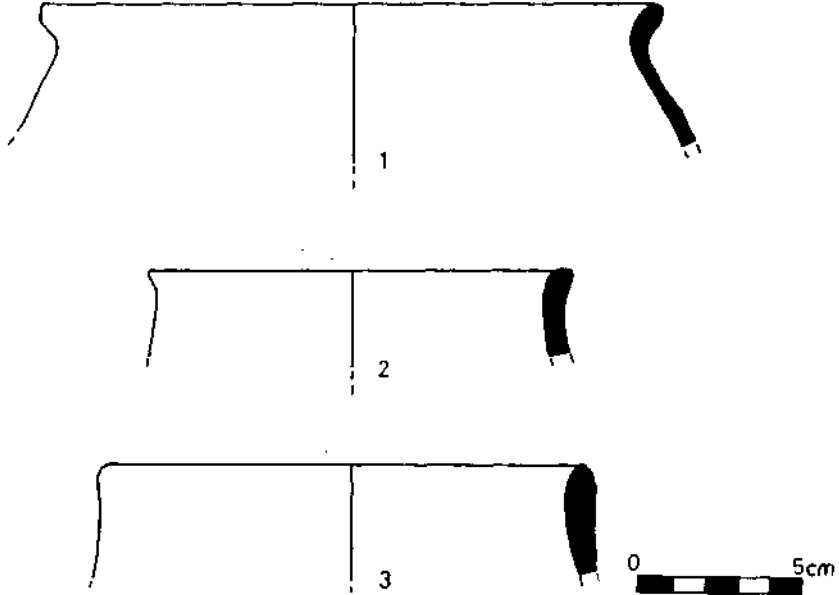
25- Yatay/sepet kulp. El yapımı. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı kiremit hamurlu ve koyu kahverengi-kırmızı yüzeyli. Orta pişmiş.

26- Ayak. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı gri-siyah hamurlu, kırmızı astarlı. Kötü pişmiş.

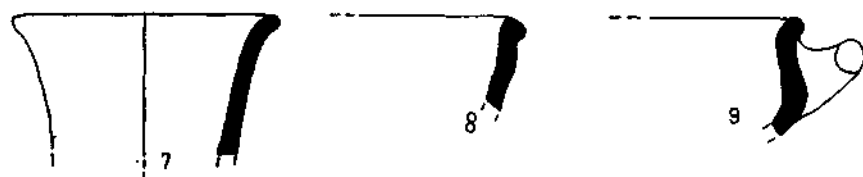
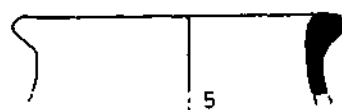
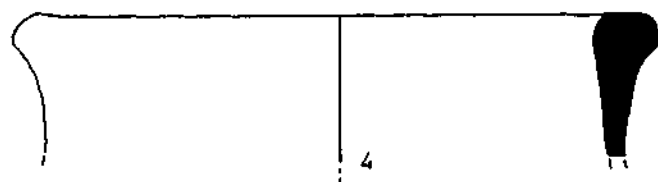
27- Ayak. Kum, mika, kuars ve taşçık katkılı koyu kahverengi hamurlu, sarımsı kahverengi yüzeyli. Orta pişmiş.

28- Gövde parçası. Kum, mika, kuars, taşçık katkılı, sarı hamurlu, sarı üzeri kırmızı boyalı yüzeyli. İyi pişmiş.

ÇİZİMLER

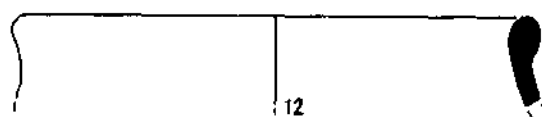
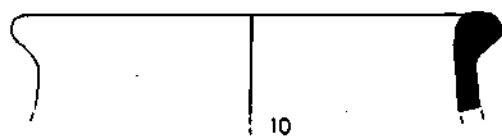

E. Akdeniz

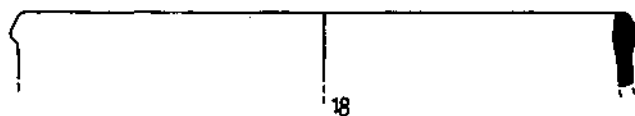
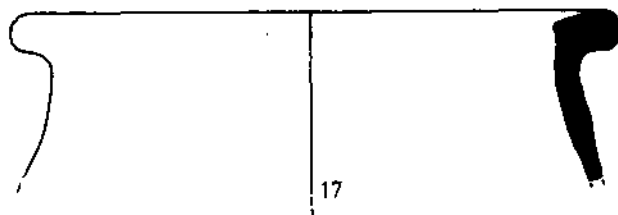
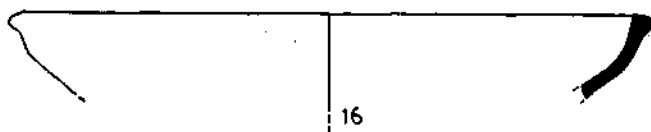
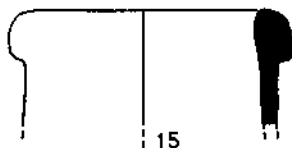
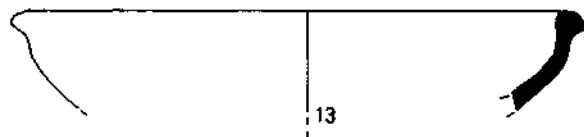

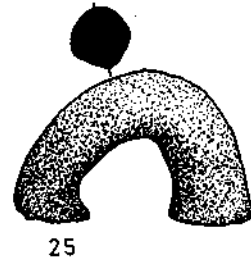
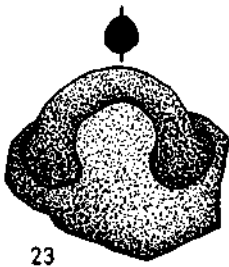
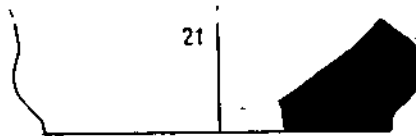
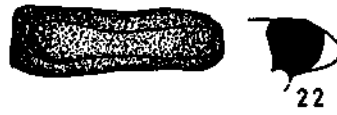
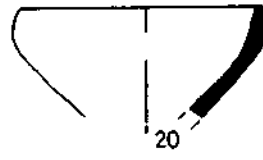
8

9

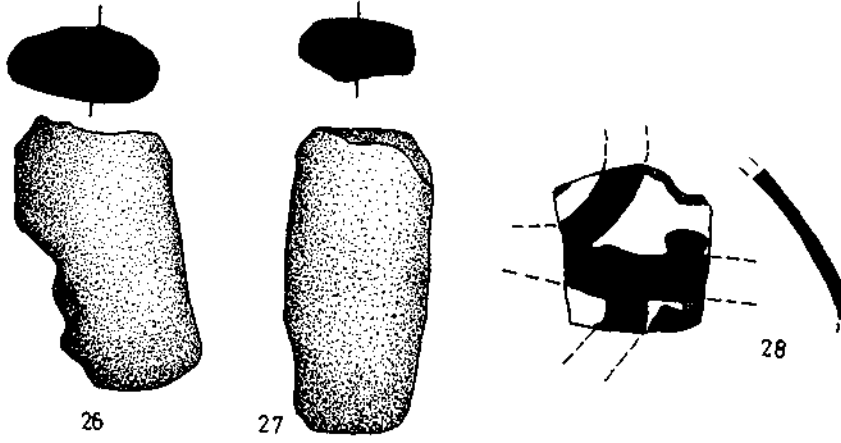

Güneybatı Anadolu Sahillerinde Prehistorik Bir Yerleşim: Tavşan Adası

Güneybatı Anadolu Sahillerinde Prehistorik Bir Yerleşim: Tavşan Adası

E. Akdeniz
Aydın 1997

